

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. F. Felicis Potestatis Panormitani Ordinis Minorum S.
Francisci de Observantia ... Examen Ecclesiasticum**

Potesta, Felice

Coloniæ, 1712

Cap. V. De Impedimentis Matrimonii.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40060

differatur, eam amplius non esse ducturum. Quinto, si imminet tempus Adventus, vel Quadragesimæ, dummodo malitiosè ei aproximatum non extiterit. Sexto, si matrimonium contrahendum sit inter Magnates, de quorum nullo impedimento factis manifestè constat.)

3975 Quando autem Ordinarius denunciationis dispensat, debet examinare extrajudicialiter duos testes.

3976 Ad impediendum matrimonium sufficit unus testis etiam ex auditu, qui impedimentum, aut ejus suspensionem denunciât; debet tamen testimonium esse juratum, quamvis secretum. Et tunc ordinarius debet superfedere, & interim debitas diligentias pro veritate adhibere.

BENEDICTIO SACRAMENTALIS

3977 Suscipitur à sponsis post primum matrimonium ratum, ante consummationem.

Eam omittere sine causa, per se non est mortale, sed veniale, secus si contemptu. Clericatus est. cum com. quia benedictio est quid solum sacramentale, nec de ejus obligatione constat.

In secundis nuptiis non suscipitur benedictio, si unus ex sponsis benedictionem susceperat. Sed rectè addit Clericatus servandam esse consuetudinem.

3978 Tempore Adventus, Quadragesimæ, & interdicti localis generalis, conjuges non sunt benedicendi: v. n. 4410.

3979 Denique Trid. sess. 14. c. 1. decernit (Quòd si quis Parochus, vel alius Sacerdos, sive Regularis, sive secularis, etiam si id sibi ex privilegio, vel immemorabili consuetudine licere contendat, alterius Parochiæ Sponsos, sine illorum Parochi licentia, matrimo-

nio conjungere, aut benedicere, ipso jure tamdiu suspensus maneat, quamdiu ab ordinario ejus Parochi, qui matrimonium interesse debebat, seu à quo benedictio suscipienda erat, absolvatur.)

Un se à dicta suspensione non potest ab Episcopo absolvi.

Si Sacerdos de licentia Parochi Parochianum benedicat, aut ejus matrimonio assistat, ipse Sacerdos, & non Parochus suspensionem incurrit. Clericatus est. v. n. 154. quia Conc. Trid. in assistentia benedictionem infligit.

CAPUT V.

De Impedimentis Matrimonii.

3980 Impedimenta sunt dupliciter videlicet *Impedimenta tantum* & *impedimenta*. Piora matrimonium reddunt, non invalidum. Posteriora viciant, & invalidum.

IMPEDIENTIA SEX.

3981 *Ecclesia vetustum, nec novum*

Atque catechismus, crimen, spei, & c.

Impediunt fieri, permittunt, fallunt.

1. *Ecclesia vetustum*, est prohibendum, si parochus, aut Parochi, 2. *Tempus servatum*, in n. 2937. 3. *Catechismus*. Jure tenentur baptizandum, & cum tenentur, eo respondentem instructione facienda. Quod si non, vel in illis imperfecta cognatio; sed hoc impedimentum est tablatum, per Trid. sess. 24. c. 1. v. n. 3003.

4. *Sponsalia contracta cum una* & *matrimonium cum alia, nisi per* & *dissoluta.*

... simplex castitatis impedit matri-
monium, & qui cum eo contrahit, peccat, &
... petitione debiti: ut infra à num.
... de Imped. actus conjugalis ex voto.
... dispensetur ad petendum debitum,
... uxor, semper remanet allatum im-
... in ordine ad aliam; nam votum
... ubi quens matrimonium suspenditur,
... extinguatur.

Crimes: crimina impediencia sunt se-
...
... raptus sponsa, mors mulieris,
... proptia sobolis, mors presbyteria-
...
... si punitur solemniter, aut Moniales
... recipiat, prohibens hoc conjugium facian-
... dum.

... cum consanguineis conjugis, aut
... propeis, non solum contrahunt impe-
... ditum dirimens cum illis personis, erga
... orta est affinitas ex copula; sed etiam (si
... sit publicus) in pœnam impediuntur
... cum omni alia persona mundi; sic Ra-
... sam alienam, nec cum ea, nec cum
... contrahere potest: Occidens pro-
... uxorem, impeditur ducere aliam. Sus-
... in Baptismo, aut confirmatione pro-
... prolem malo animo ad finem contra-
... cognationem spiritualem cum propria
... sic eam privandi iure petendi debi-
... in pœnam, mortua uxore, non potest li-
... aliam ducere. Homicida Sacerdotis in fo-
... contentioso convictus impeditur à nu-
... Pœnitentia publica impedit, dum du-
... Qui sciens cum Moniali professamatri-
... monium contrahit, nedum invalidè cum ea
... contrahit, sed etiam in pœnam delicti impe-
... à nubendo cum omni alia muliere.

3982 Ad hæc impedimenta criminum
... potest Episcopus dispensare. At communis
... est, ea esse per non usum sublata, ac
... Pœnit. Exam. Ecclesiast. Tom. 2.

proinde dispensatione non indigere, ne cum
... contrahentes peccare mortaliter. Bufenb.
... lib. 6. tr. 6. c. 3. dub. 1. Leander de matr. tr. 9. dis-
... 23. §. 11. q. 2. Sanch. Coninch. & alii apud Ma-
... strum dis. 25. qu. 5. art. 1.

3983 Quoad quatuor impedimenta, quæ
... hodie sunt in usu,

Votum, Tempus feriarum, sponsalia, vo-
... tum,

Potest Episcopus dispensare in 1. Si prohi-
... bitio sit ab ipso, aut Parocho sibi inferiori, &
... in 2. Modo dicto in n. 2937. Non potest in
... sponsalibus, quia esset in præjudicium alte-
... rius sponsi. Nec in voto absoluto, & perfecto
... castitatis, aut Religionis, quia est reservatum
... Pontifici.

QUÆRES I.

3984 Puella vovit Religionem, & Virgini-
... tatem, at ob defectum dotis Monasterium non
... reperit: An possit nubere?

Resp. vel vovit Virginitatem, seu castita-
... tem dependentem à Religionem, vel in de-
... pendentem: Si independentem, non potest nu-
... bere, sed tenetur ad Castitatem: Si dependen-
... ter, potest nubere, & non tenetur ad Castita-
... tem, huiusmodi est, 1. Si vovit Religionem,
... aut facilius castitatem servaret, 2. Si ita vovit
... castitatem, ut illam non vovisset, si non spe-
... xasset se recipendam in Religionem, & ibi
... perseveraturam; tunc, inquam, cadente vo-
... to Religionis, cadit votum castitatis.

3985 In dubio, an votum castitatis sit
... dependens à voto Religionis, standum est
... pro libertate, quod sit dependens; juxta di-
... cta de voto n. 1902. Gobat. tom. 3. de Voto n.
... 304.

QUÆRES II.

3986 *Iuvenis vehementer carne vexatus, & frequenter cadens, quamvis advertere nuptias sibi utiles, votum castitatis amisit, quod sepe violat: An hoc votum sit validum?*

Calum proponit Gobat tom. 3. de voto a num. 268.

Est validum tenent Bonac. tom. 2. d. 4. quest. 2. p. 1. num. 26. Gobat cit. & apud ipsum Leuelma, Homobonus, Trullench, & alii nonnulli. Idem dicunt de voto Religionis, non nubendi, &c. quia in his circumstantiis votum non est de meliori bono, v. num. 1816.

Hanc opinionem firmate conatur Gobat aliis duobus casibus.

P R I M U S.

3987 *An conjugatus impeditur à petitione debiti ob votum, aut incestum, aut cognatione spirituali, possit petere, quoties vehementibus carnis stimulis agitur, ne exponatur periculo labendi in peccato luxuriae?*

Ad quod licet communiter sententia negat, affirmat Quintanaduenas; quia sicut votum, sic eius observatio esse debet de meliori bono; unde licet in principio fuerit validum, cessat obligare, quoties observatio non est de meliori bono; & lex humana nec est crudelis; nec est vinculum iniquitatis. Unde tunc nec lex, nec votum obligat; quia observatio voti est, cum periculo proximo labendi in peccato luxuriae ab intrinseco male; non observatio verò, videlicet petitio debiti, non est ab intrinseco mala, sed ab extrinseco; ex voto, aut lege humana; adeoque tunc observatio non est de meliori bono sed è contra;

3988 *Tum quia conjugatus à Gobat dicitur voto castitatis, aut in cella, aut in guinea sine uxoris, licet petat ab hac cella, quando videt periculum incontinentie, licet ita quando videt proprium. Quamobrem tiam tenet. Quamobrem tiam tenet dispensatio obtineri posset; quia si hoc hoc, quod tunc cessat obligare lex, tum.*

3989 *Ceterum haec sententia non est tucanda, nisi in casu, quod non possit dispensatio ad petendum obtineri, si periculum sit in morastune solum habere periculum Epikeja.*

S E C U N D U S.

3990 *An conjugatus possit petere debiti, & postea continere eum lectos.*

Respondent Stephan. à S. Paulo, & Bonac. ipsi, apud Gobat. cit. Tom. 3. de voto valere solè pro ea parte, qua votum petens suae vitae occasiones proximo labendi in peccato luxuriae, nam qui votum unum votum alteri, ut potè est eo inseparabile. Licet cognoscatur cubitum in eodem lecto, et si nichilquam proximo in labendi in peccato luxuriae, si non petat, & non possit licite concubere, quia conjugatus non consentit concubere; tunc votum pro ea parte est lectum, sicut votum de non concubendo, tunc votum, de non petendo debiti obligat; quia à debiti petitione tunc petens abstinere non posset; tunc namque petens negare cubitum in eodem lecto, peccato negare non potest, conjugatus licet; sicut sine peccato redditione debiti negare non potest, conjugatus illam volentem deberet concubere, & sic se exponere petenti proximo labendi in peccato luxuriae; pariter sine peccato facere non potest.

Ita serè discurrunt.

est causa ejus, ita ut, si error non esset, adhuc contractus fieret *v. com. 1. à n. 375.*

3999 *Error in substantia persona*, sive antecedens, sive concomitans, invincibilis, aut vincibilis, jure naturæ dirimit matrimonium; quia aufert consensum circa rationem substantialem per se requisitam ad matrimonium; tollit enim voluntarium, & libertatem, cum nil volumus, quin præcognitum.

4000 *Error in qualitate persona*, sive antecedens, sive concomitans (qualitate servitutis excepta) non dirimit matrimonium; quia non facit illud involuntarium, simpliciter, sed solum secundum quid ratione qualitatis, quæ per accidens se habet ad essentiam matrimonii, cujus per se objectum, & materia est substantia corporis, seu personæ, quæ mutuo traditur.

4001 In duplici autem casu error qualitatis potest esse per accidens dirimens, 1. Si qualitas, in qua erratur, fuit appositæ in contractu per modum conditionis; v. gr. *duce te, si es virgo*; tunc enim matrimonium est nullum ex defectu consensu, quia consensus non fuit absolutus circa personam, sed conditionatus: *v. num. 3964. 2.* Quando error qualitatis redundat in errorem personæ; quod tunc evenit, quando qualitas, in qua erratur, est talis, ut designet individuum personam.

4002 *Exemplum*. Petrus videns duas sorores, unam indutam veste alba, alteram rubra, intendit, & convenit cum earum patre ducere illam, quam vidit tunc indutam veste alba; Pater autem, quando faciendus est contractus, substituit alteram, eam induendo veste alba, cum quo errore Petrus eum ea contrahit: tunc matrimonium est invalidum, quia qualitas illa, in qua errat, stante circumstantia, qua Petrus videns duas, elegit unam, per eam qualitatem designa-

tam, refunditur in substantiam personæ. 4003 E contra: Petrus videns leetissimam puellam, audiens eam esse filiam nobilis, cum sic Joannis ignobilis, cum errore contrahit: tunc matrimonium est validum; quia qualitas, in qua erratur, redundat in substantiam personæ; quæ vera contrahit eum determinatam personam, cum qua intendebat contrahere.

Resolvatur Casus.

QUÆRES I.

4004 *Petrus pater à Paulo suam tantam filiam, quam audiens esse pulcherrimam, Paulus recusavit, dicens datum unigenitum suum prius nubere conveniebat; hinc Petrus videns eam, ut eam ostenderet cuidam suo famulo, de digno, qui de ejus pulchritudine referret, Paulus dicto famulo ostendit non prorsus nitam deformem, sed secundam pulcherrimam, quæ a relatione de pulchritudine, Petrus confuso Pauli sub respectu hinc, ad candela, contraxit per verba de primogenita quam Paulus ostendit, sed non ostendit. An Matr. sit valida?*

R Esp. matrimonium esse invalidum. Tamb. lib. 8. de matr. tract. 1. c. 1. contra Sanchez; quia error redundat in substantiam personæ; nam Petrus occulit pulchritudinis relatæ ab amico, suam intentionem, & consensum determinavit, per personam, quam ostendit pater, sed ad personam, quam vidit amicus.

QUÆRES II.

4007 Paulus habens duas filias, obtulit u-

4008 Plebejus quidam Panormum petens

4009 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4010 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4011 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4012 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4013 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4014 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4015 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4016 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4017 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4018 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4019 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4020 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4021 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4022 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4023 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4024 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4025 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4026 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4027 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4028 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4029 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4030 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4031 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4032 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4033 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4034 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4035 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4036 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4037 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4038 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4039 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4040 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4041 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4042 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4043 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4044 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4045 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4046 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4047 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

unam ex filiis Pauli, qui per ostensionem ter-
tia puella non fuit distractus à substantia
personæ, sed à qualitate; non inquam à sub-
stantia personæ, quia hæc fuit satis determi-
nata ex hoc, quod fuit determinatus pater.

QUÆRES IV.

4008 Plebejus quidam Panormum petens
se sinxit nepotem magni Ducis Hirurgia qua
filiatione seduxit puellam nobilem ad contra-
hendam cum ea. An matr. sit validum?

Resp. Matrimonium esse invalidum.
Tamb. lib. 8. tit. 1. c. 2. §. 2. num. 4. Quia talis
puella attentis circumstantiis, non alia via
cognovit illum, nisi sub consideratione,
quod fuerit nepos magni Ducis, adeoq; con-
sensit directè in qualitatem, indirectè in per-
sonam, ad cuius novam notitiam venit me-
diante nova notitia qualitatis; quando autem
consensus contrahentis directè tendit in qua-
litatem, indirectè in personam præsentem, ita
ut contrahens veniat in notitiam novam
personæ mediante nova notitia qualitatis,
tunc error qualitatis redundat in errorem
personæ. Sicut è converso, quando consensus
contrahentis tendit directè in personam
præsentem, & indirectè in qualitatem, tunc
non redundat in errorem personæ; ut exem-
plificatum est in n. 4003.

4009 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)
intentio contrahentis dupliciter potest se ha-
bere. 1. Ut sit in se: Volo hunc, quem puto es-
se nepotem magni Ducis. 2. Ut sit in alio: Volo
nepotem magni Ducis, quem puto esse hunc.
1. Modo error est in qualitate. 2. Modo er-
ror qualitatis redundat in substantiam. In
nostro casu consensus puellæ nobilis non fuit
in hunc præsentem, quem putabat esse nepo-
tem magni Ducis; sed fuit in verum nepotem
magni Ducis, quem putabat esse hunc.

Iiii 3 QUÆ.

QUÆRES III.

4007 Paulus habens duas filias, obtulit u-

4008 Plebejus quidam Panormum petens

4009 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4010 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4011 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4012 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4013 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4014 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4015 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4016 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4017 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4018 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4019 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4020 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4021 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4022 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4023 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4024 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4025 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4026 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4027 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

4028 Hinc (ut bene ponderat Tamb. cit.)

QUÆRES V.

4010 *Alia puella nobilis cognoscebat Joannem quem saepe viderat, deinde putans eum nepotem magni Ducis, ex eo errore ducta, matrimonium contraxit. An valide?*

Resp. matrimonium esse validum. Tancr. cit. n. 17. quia revera contraxit cum persona, quam cognoverat, & intendebat; nova autem noticia falsa est qualitatis.

4011 *Vide discrimen inter hunc, & priorem casum; nam in illo cognitio qualitatis traxit in cognitionem personæ, & in eam sic apprehensam voluntas suam consensum direxit; quæ cum non sit talis, error est personæ. In hoc vero cum persona sit prius cognita, cognitio qualitatis non traxit ad novam notitiam personæ; adeoque error est solius qualitatis.*

QUÆRES VI.

4012 *Petrus volens contrahere cum Catharina ex errore contrahit cum Rosa, hunc expressè eliciens affectum; Duce rem hanc, etiam si scirem, hanc non esse Catharinam. An matr. sit validum?*

Resp. matrim. esse invalidum. Tancr. cit. n. 3. quia consensus debet esse de præsententi. Unde validum esset, si diceret: *Duco te, quamvis non sis Catharina.*

QUÆRES VII.

4013 *Paulus duas habet filias, dicitur unam Catharinam, alteram Rosam. Petrus cognoscens utramque quoad personas, errans tamen quoad nomen, petiit à Paulo Rosam, putans petere personam, quæ re vera vocatur Catharina. Paulus autem ignorans errorem Petri quoad nomen, ex dolo, dum fieri debebat contractus,*

præsentavit Catharinam cum qua contraxit. An matr. sit validum?

Resp. matr. esse validum. Tancr. cit. n. 4. quia quando constat de personæ, et nominis esse accidentalibus. Et dolo Pauli solùm mentalis; nam illa præsentavit errorem Catharinæ est conformis intentioni contrahentis.

QUÆRES VIII.

4014 *Puella convenit cum Paulo habente plures filios, nubere cum suo primogenito, quam conventionem mortuus si primogenitus puella ignorante, & remaneat primogenitus alius frater, cum quo puella contrahat matrimonium. An matr. sit validum?*

Resp. matr. esse invalidam. Tancr. cit. n. 4. quia qualitas primogeniti, facta fuit conventio, designavit personam individuum verè talem, sed distinctam, unde contrahens cum novo primogenito ignorans mutationem personæ, contrahit cum errore personæ.

QUÆRES IX.

4015 *Unus ex filiis Pauli fingit se primogenitum, quo errore ducta puella cum eo contrahit. Alter vero ex filiis ejus, dum loquitur alteri puella se esse primogenitum, non secundus. Quid?*

Resp. validum esse matrimonium in 1. casu, invalidum in 2. Tancr. cit. n. 19. quia in 1. cum non erretur in filiis, sed in ratione unigeniti, non erretur in personæ, sed in qualitate. In 2. qualitas personæ designat personam individuum ad illam statam.

II CONDITIO

4016 S ilicet servilis unius persone
 ignorata ab altero libero, dirimit
 matrimonium, ex cap. si quis liber. Sive ig-
 norata sit antec. sive concomitans, sive in-
 mobilis, sive vincibilis, ut in num. 3998.
 Nominatim servus, non veniunt famuli, qui
 solum ob mercedem inserviunt. Nec Coloni-
 ciani, vel ascitii, sunt proprie servi, sed
 qui in bello capta, licet aliis vendita,
 vel servi, quos potest dominus vendere,
 sunt vere servi. Christiani autem à Christi-
 ano bello iusti capti, ex præscripta consue-
 tudine non sunt servi, sed solum deventur,
 ut in regionibus de guerra.
 4017 Validum est matrimonium liberi cū
 serva, cum ea scilicet, quæ modò est libe-
 ra, sed ante fuit serva; quia non servitus præ-
 teritis ignorata dirimit.
 4018 Servus ignorans suam servitutem, si
 libere contrahat cum libero pariter igno-
 rante, invalidè contrahit; quia ex iure ser-
 vitutis ignorat à libero matrimonium
 contrahi; unde bona fides solum eam ex-
 cuset à mortali.
 4019 Servus, qui scit suam servitutem,
 licet tamen eam esse impedimentum diti-
 us, proinde illam ignoranti, cum eo con-
 trahat, invalidè contrahit.
 Ratio est, quia licet ignorantia culpæ,
 non excuset à culpa, aut pœna, igno-
 rantia formæ non excusat ab invaliditate
 illius, si forma deficiat; quoniam forma est
 essentialis. Impedimentum autem di-
 rimentum non est pœna, sed se tenet ex parte
 contractus; cum enim matrimonium
 contractus civilis, potest Legislator; &
 Imperator Ecclesie pro bono regimine Reipu-

blice Christianæ aliquid addere, aut præscri-
 bere, quod se teneat ex parte formæ contra-
 ctus, ita ut ejus defectus irritum reddat con-
 tractum; uti pariter potest Princeps quo ad
 alios contractus civiles in suo Regno: hinc
 ignorantia impedimenti dirimentis non ex-
 cusat ab invaliditate contractus matrimonii,
 quia impedimentum dirimens non est pœna
 sed defectus solemnitatis, seu conditionis ir-
 ritantis se tenentis ex parte formæ contra-
 ctus.
 4020 Servus, vel serva, cum libera, vel
 libero valide contrahunt nolente domino.
 Secutus in 4. dist. 36. q. 1. litt. E, quia servus ha-
 bet aliquam partem in corpore suo; non enim pri-
 vavit se quacumque libertate, & ad quos-
 cumque altus & pro quanto corpus ejus est su-
 um, potest commutare cum alio, quia si alius,
 sive servus, sive liber, velit esse contentus illa
 modica potestate, sive ad modicum usum, quem
 sui eum posse dicit, bene potest sibi ipsi pro judi-
 care, & tenet commutatio. Et infra litt. F. & si-
 one contrahunt, ita tenentur postea reddere
 debitum, pro quanto scilicet ille altus non im-
 pedunt à servitute consueti.
 4021 Peccant tamen mortaliter, si licen-
 tiam non petant, nisi alias probabiliter ti-
 meant, quod impedirentur. Quod si licen-
 tiam non obtineant, tunc possunt valide, &
 licitè contrahere; quia dominus non potest
 sine mortali matrimonium servis, nec ejus ra-
 tionabilem, & moderatum usum prohibe-
 re.
 4022 Servus conjugatus, iustus simul ab
 uxore ad reddendum debitum, & à domino
 ad aliquod negotium petendum; si nuplit
 de consensu domini, tenetur potius satisfacere
 uxori, reddendo debitum; si verò nuplit in-
 vito domino, tenetur potius satisfacere do-
 mino. Diana par. 7. tr. 7. ref. 38. Ratio pro ut-
 roq; casu habetur ex Scoto cit. litt. E, & F. Pro-
 pium

primo, quia dominus, dum consensit, cessit
juri suo utendi seruo in simili casu. pro secun-
do, quia serui per actus proprios sine volunta-
te dominorum non potuerunt se facere liberi-
ores, nec se à jure dominorum suorum magis
eximere, quam prius.

4023 Eadem ratione peccat mortaliter
dominus, si vendat, aut mittat seruum in par-
tes remotas, quò non potest uxor cum se-
qui, si matrimonium sit factum de voluntate
domini. Non peccat autem, si seruus con-
traxit sine consensu domini, & domino ur-
geat gravis necessitas mittendi, aut venden-
di seruum ad partes remotas, solum, si nulla
urgeat necessitas, peccat mortaliter, non
contra iustitiam, sed charitatem, quæ tamen
non obligat cum notabili detrimento.

4024 Serua, si contrahat cum libero igno-
rante, opera domini, aut saltem sciente, &
tacente domino, sit libera ex jure in poenam
delicti, & favorem matrimonii; unde matri-
monium est validum. Item serua sit libera, si
ducatur in uxorem à domino, & è converso
de seruo. Insuper, si vir solutus, & nullo alio
impedimento ligatus: qui videlicet non sit in
sacris, habuit ancillam in concubinam usque
ad mortem: tunc si nihil de ancilla, & filiis
ex ipsa habitis dixit, manent liberi ex jure.
ad quod requiruntur duo, nempe quòd tur-
pis usus ancillæ non fuerit ante mortem di-
missus; & quòd filii non sint nati ex concu-
bitu damnato, videlicet ex adulterio, aut sa-
cristelegio, sed ex soluto cum soluta, ita ut
dominus serua ducere potuisset in uxorem,
si voluisset.

4025 Seruus, qui contraxit cum serua ex er-
rore, putans esse liberam, validè contraxit.
Scotus in 4. dist. 36. q. 1. litt. F. nam error con-
ditionis peioris impedit contractum, quia impe-
dit commutante recipere tantum, pro quanto
intendit commutare; sed ignorantis melioris

conditionis, vel aequalis, non impedit
contractum rationem.

4026 Hac ratione, liber, qui contraxit
cum libera ex errore, putans eam esse ser-
vam, validè contraxit. Scotus etiam, quia
invenit eam deterioris conditionis.

4027 Coniuges, qui validè contraxerunt
ob servitutem, ignoratam à libero, in
servitute, si velint in matrimonio perse-
re, possunt illud ratificare per novum con-
sensus; alioquin debent tam à penam
quam à reddendo debito abstinere, quia
aliàs omnis copula erit fornicatio: v. n.
4249.

De hac materia tuse agunt Dianus in
Tancred. tom. 2. lib. 7. a disp. 19. ad 24.
det. 9. disp. 13.

3. VOTUM

3028 Solemne castitatis, emittitur
Religione approbata, aut in
Optione Ordinis sacri, dirimit matrimonium.
Similiter votum simplex castitatis in
Societatis, quod emitti solet clausura
dirimit, ex motu proprio Greg. XIII. in
fr. de Ordine sacro à num. 4064.

4. COGNATIO

4019 Est triplex, naturalis, spiritualis
& legalis.

COGNATIO LEGALIS

4020 Est propinquitas perlocutionem
perfecta adoptione personarum
Adoptio est personarum extranearum in
in filiam, legitima assumptio. Quæ
bet auctoritate publica, seu magister
4021 Eius sunt tres species, quæ
sum adoptantem, & adoptatum,
solos filios carnales descendentes

quorum gradum, qui tamen non reperiuntur emancipati, sed sub potestate ipsius adoptantis, quando fit adoptio. 2. In linea collaterali inter ipsum adoptatum, & solos filios naturales adoptantis, qui pariter sunt in potestate adoptantis tempore adoptionis, & non ultra. 3. Inter adoptatum, & uxorem adoptantis, atque inter adoptantem, & uxorem adoptantis. Unde secunda, & tertia species non extenduntur ultra primum gradum. Hinc inter adoptantem, & parentes adoptati, similiter inter fratres adoptivos inter se, aut eorum uxores, nullum est impedimentum; quoniam nullum parillud ponit.

COGNATIO SPIRITUALIS

Est propinquitas inter aliquas personas ex regeneratione spirituali procedens, videlicet ex Baptismo, vel Confirmatione, non ex aliis sacramentis. Hec cognatio, ex Trid. sess. 34. c. 2. 1. contrahitur a baptizato, vel confirmato, cum baptizante, vel confirmante. 2. A baptizato, vel confirmato, cum patrino, vel matrina, & hæc duæ cognationes dicuntur. *Paternitas, & filiatro spiritualis.* 3. A patrino, vel matrina cum patre, & matre baptizati, vel confirmati. 4. A patre, & matre baptizati, vel confirmati, cum baptizante, vel confirmante, & hæc duæ cognationes dicuntur *compaternitas, & comaternitas.* Inter hos tantum contrahitur, & non ultra. Omnino vide *de n. 3028. ad 3033.*

COGNATIO NATURALIS.

Seu carnalis, quæ conlanguintas dicitur, est vinculum personarum, quæ ab eodem stipite per carnalem propagationem descendunt. 4034 *Stipes*, est persona illa, à qua aliæ personæ, de quarum cognitione tractatur, descendunt.

Pozel, Exam. Ecclesiast. Tom. 1.

4035 *Linea*, est ordinata hujusmodi personarum series. Est duplex. Recta, est earum personarum, quarum una est ab alia, sive ascendendo, sive descendendo. Et *Transversalis*, seu *Collateralis*, quæ est earum personarum, quæ descendunt ab eodem stipite, sed una non descendit ab alia, ut fratres, consobrini, &c.

4036 *Transversalis*, est duplex: *Equalis* personarum, quæ æqualiter distant à stipite, ut fratres, sorores, &c. & *Inæqualis*, personarum, quæ inæqualiter distant à stipite, ut frater, & filius sororis, &c. *Gradus* denique est ipsa distantia, quæ inter personas, de quibus agitur, intercedit. His præmissis

IN LINEA RECTA

4037 *Sive* ascendentium, sive descendentium, tot sunt gradus, quot sunt personæ seu quot sunt factæ generationes, dempto stipite. Sit

SCHEMA LINEÆ RECTÆ.

4. Joannes abavus.

1

3. Jacobus proavus.

1

2. Andreas avus.

1

1. Paulus pater.

1

PETRUS STIPES

1

1. Paulus filius.

1

2. Andreas nepos.

1

3. Jacobus pronepos.

1

4. Joannes abnepos.

Kkkk

Ubi

Ubi *Paulus*, est in 1. gradu conjunctus cum *Petro*, quia dempto ipso stipite, qui est *Petrus*, una persona remanet: *Andreas* in 2. quia *Petro* dempto, duæ personæ remanent, & sic de reliquis.

IN LINEA TRANSVERSALI IN
DISTANTIA ÆQUALI

4038 **T**ot gradibus una persona distat ab alia, quot gradibus illa una distat à communi stipite, dempto stipite: sit

SCHEMA LINEÆ TRANSVERSALIS.

PETRUS STIPES.

Paulus. Frater, & soror 1. gr. Rosa

1 | 1

Andreas. Consobrini primi 2. gr. Anna

1 | 1

Jacobus. Consobrini 2. 3. gr. Nimpha

1 | 1

Joannes. Consobrini 3. 4. gr. Agatha

1 | 1

Thomas. In nullo gradu. Ursula

Hinc *Paulus* est conjunctus in 1. gradu cum *Rosa*, quia uno gradu distat à *Petro* patre.

IN LINEA TRANSVERSALI IN
DISTANTIA IN ÆQUALI

4039 **T**ot gradibus una persona distat ab alia, quot gradibus persona illa, quæ est à stipite remotior, distat ab eodem stipite, dempto ipso stipite. Unde in præfato schemate lineæ transversalis *Paulus* in 2. gradu distat ab *Anna*, quia *Anna*, quæ est remotior à *Petro* stipite, duobus gradibus di-

stat ab ipso stipite, dempto eodem stipite, descendendo, idem *Paulus* in 3. gradu distat à *Nimpha*, & in 4. ab *Agatha*.

4040 In linea autem transversali in distantia inæquali, quamvis sola distantia remanens gradum consanguinitatis constituat, in consanguineos contrahendis ex distantiis Summorum Pontificum, maxime de considerari solet, & inde in memorabilibus explicari, etiam gradus proximiorum.

4041 Sic in eodem schemate lineæ transversalis *Paulus* dicitur primo gradu conjunctus cum *Anna*. Primo in secundo cum *Nimpha*. Primo in quarto cum *Agatha*. Denique primo gradu in quinto cum *Ursula*, & sic in nullo; quia extra quartum gradum nulla datur cognatio. Unde quanto remotior est extra quartum, nec gradus proximior est exprimendus, nec dispositio necessaria, quia nulla habetur cognatio.

Similiter *Andreas* est secundo gradu tertio conjunctus cum *Nimpha*. Secundo in quarto cum *Agatha*. Secundo in quinto cum *Ursula*, & sic in nullo. *Jacobus* est in quarto conjunctus cum *Agatha*. Tertio in quinto cum *Ursula*, & sic in nullo. *Joannes* est in quarto in quinto conjunctus cum *Ursula*, & sic in nullo. Demum *Thomas* in nullo est conjunctus cum filia *Ursula*. Quæ excepta & dicta sunt de latere sinistro ad dextram, virtus ad feminas, pariter intelliguntur de latere dextro ad sinistram, & de feminis in ordine ad viros.

4042 Omnis igitur consanguinitas, sive lineæ transversalis, sive rectæ, extenditur ultra quartum gradum, licet solum primam gradum lineæ rectæ nunciatæ matrimonium dicimere, ceteros nunciatæ lineæ rectæ, & omnes lineæ transversalis solum Ecclesiastico dicimere, docentur.

CASUS.

Petrus filius Annae habuit rem cum Catharina, ex qua genuit Franciscam, & Paulus filius illius Catharinae habuit rem cum Anna, ex qua genuit Joannem. An Joannes possit valide nubere cum Franciscam?

FIGURA.

444 Respondeo negativè, quia inter Joannem, & Franciscam reperitur cognatio primo gradu in secundo, orta tamen ex parte tantum matris, nempe ex parte solius matris, sed iterata ex parte patris alterius, nempe Joannes sit Patrus simul, & Neptus Franciscæ; & de converso Franciscam sit Catharina simul, & Neptis Joannis; Joannes quia est filius Pauli fratris ex utero Franciscæ, est Neptus Franciscæ, & Franciscam quia est Catharina simul, & de converso, quia Fran-

cisca est filia Petri fratris ex utero Joannis, est neptis Joannis, & Joannes patruus Franciscæ.

4045 Primo tamen in secundo, quia Joannes ratione filiationis est primo gradu conjunctus cum Anna, cum qua est etiam secundo gradu conjuncta Francisca, utpotè ejus Neptis, quatenus est filia ejus filii; Francisca enim est filia Petri, qui est filius Annæ, & frater Joannis. Ita patiter ex alia parte Francisca ratione filiationis est primo gradu conjuncta cum Catharina, cum qua est etiam secundo gradu conjunctus Joannes, utpotè ejus Neptus, quatenus est filius ejus filii; Joannes enim est filius Pauli, qui est filius Catharinæ, & frater Franciscæ.

Et consequenter Francisca, & Joannes conjunguntur primo gradu in secundo cognationis naturalis, ac proinde non possunt inter se valide nubere.

5. CRIMEN

4046 Est quadriplex. 1. Homicidium alterius conjugis, extrinsecè ab utroque conventum, etiam sine adulterio, factum tamen ad finem nubendi.

2. Adulterium ab utroque cognitum, cum homicidio etiam non convento, factum tamen ab uno illorum ad finem nubendi, etiam altero ignato.

3. Adulterium conventum cum pacto futuri matrimonii.

4. Si supposito matrimonio saltem rato cum una, committat adulterium cum alia, & insuper contrahat matrimonium cum illa per verba de presenti. Dirimit etiam mortua propria uxore, itaut soluto ligamine non possit illam ducere; unde hoc impedimentum est distinctum à ligamine.

4047 Impedimentum criminis est à jure impositum ad vitandum odium sacramenti.

Kkkk 2

& ho-

& homicidium conjugis, At si aliqua conditio ex præmissis deficiat, crimen non dirimit; quia sumus in odiosis.

QUÆRES I.

4048 Petrus conjugatus solitus rem habere cum Berta, una vice sic est eam allocutus: *Si moreretur mea uxor, te in uxorem ducerem*; Evenit deinde casus, ut illa decesserit. An possit cum illa nubere?

R Esp. posse Tancet. *to. 2. de matr. lib. 7. pag. 144. n. 7.* ratio mea est; quia non habetur impedimentum criminis; nam locutio illa non fuit promissio, sed velleitas, ac simplex ostensio animi, & expressio amoris; Canones autem loquuntur expressè de promissione; adeoq; cum sumus in odiosis, extendi non debent ad simplicis animi, & amoris ostensionem.

4049 Similiter non incurrit impedimentum, si dicat: *Si voluero, te dicam*; quia promissio non est, quæ ad propriam voluntatem refertur.

QUÆRES II.

4050 Petrus conjugatus promissit Bertæ se ipsam ducturum in uxorem mortua propria, & adulteravit; evenit casus, ut hac sit mortua, Petrus vero matrimonium contraxit non cum Bertæ sed cum alia, adhuc cum Bertæ adulterium sequens; deinde hac secunda uxor decessit. An Petrus possit matrimonium inire cum Bertæ?

R Esp. posse. Silvester *de matr. n. 8. vers. 5. §. 9. queritur.* Alarius *Canones conscient. crimen. §. 2.* quia cum stante promissione Petrus mortua uxore, non Bertam, sed aliam duxit, promissio fuit retractata per actum facti, contra Bertæ; & revera humano modo loquendo Petrus dicitur infidelis, & fregisse promissum: Ex communi autem sententiâ, promissio non debet esse, nec explicitè, nec tacita revocata, sed durans.

6. CULTUS DISPARITAS.

4051 **S**eu Religionis, dirimit in baptizatum, & non baptizatum, & inter Christianum, & Turcam; quia baptizatus est janua sacramentorum, Infidelis superveniat post matrimonium, non dirimit licet possit esse causa divortii. Inter baptizatos autem, quorum alter est hæreticus, non dirimit, sed impedit, ex Concil. Cæcenensi *can. 14. §. cap. Decretum, de bapt. c. 6.* ubi matrimonia cum hæreticis prohibentur, & mulier privatur dote; unde per Concilium Catholica cum hæretica contrahens, per mortaliter ob periculum discordantiarum subversionis sui, aut prolis. *Plures. de matr. r. 1. cap. dub. 3. num. 7. ait, in Germania certe ex gravi causa, salvo tamen juramento, & semoto periculo, cum contrahentium prolis; unde de us. initio confitetur ut Catholice educentur.*

4052 Si ex conjugibus infidelis convertatur ad fidem, altero in sua infidelitate remanente, remanet matrimonium, si conjux infidelis velit cum fidele cohabitare, injuria Creatoris. Si verò conjux infidelis recedat physice, videlicet, si non velit cohabitare, vel si recedat moraliter, videlicet, si velit habitare, sed non sine injuria Creatoris, quatenus coram conjuge infidelis, & fidem blasphematur, eam tentat divertere, vel prolem futuram infidelis vult, &c. tunc matrimonium, etiam si consummatum, dissolvitur quoad virtutem, ut conjux fidelis possit ad aliud matrimonium cum Christiano transire, ante contrahentium promulgata per D. Paulum 1. ad Cor. *Quòd si infidelis discedit, discedat, sicut servimus, hoc est ligamini conjugii.*

frater, aut soror in huiusmodi. Tambur. Quod qui timet, non possit minanti resistere aut vitare mala, quae timet. His deficientibus metus est levis, seu cadens in virum inconstantem.

QUAERES

4053 Turca Pavormi factus liber emit an-... 4054 Item eo ipso, quo uxor transit ad fi-... 4055 Si vir non velit cum ea habitare absq...

Quod qui timet, non possit minanti resistere aut vitare mala, quae timet. His deficientibus metus est levis, seu cadens in virum inconstantem.

4056 Nomine metus gravis venit metus reverentialis superioris, aut patri debitus, si est conjunctus cum rationabili timore, ne superior, aut pater rigidè, vel male tractet filium, aut filiam: v. à n. 1400.

4057 Ut metus gravis, seu cadens in virum constantem invalidet contractum matrimonii, tres requiruntur conditiones. 1. Quod sit incellus à causa extrinseca libera, nempe ab alio homine. 2. Quod sit incellus ad finem extorquendi contractum matrimonii, 3. Quod sit incellus injustè.

4058 Ex defectu prima. Validum est matrimonium. 1. Si concubinaris metu inferni, vel mortis in morbo, aut naufragio concubinam ducat. 2. Si quis à medico persuasus non diu se victurum, nisi ducta uxore, eam ducat. 3. Si in carcerem conjectus, spe evadendi, nubat cum filia licetoris, quia tunc non ab alio, sed à seipso impellitur ad eligendum matrimonium, tanquam medium sui boni animae, aut corporis.

4059 Ex defectu secunda. Validum est matrimonium. 1. Si quis ad mortem damnatus, ut evadat, nubat cum meretrice, aut alia juxta statutum illius Religionis. 2. Si Princeps obsessus offerat filiam in matrimonium obsidenti, ut obsidione liberetur. 3. Si raptor, aut deflorator virginis, metu mortis se offerat Judici, aut ejus consanguineis eum occidere volentibus, ad nubendum cum illa, & nubat; quia est metus ab intinseco proveniens.

4060 Ex defectu tertia. Validum est matrimonium. 1. Si Episcopus excommunicationem minetur alicui, ni ducat puellam, cum qua sponsalia contraxit. 2. Si Judex cogat illum

kkkk 3

7. VIS, ET METUS

7. VIS, ET METUS. Ede duplex, cadens scilicet in virum constantem, & cadens in virum inconstantem. Metus cadens in virum constantem, seu metus gravis, quatuor conditiones requirit. 1. Quod malum, quod timeatur, sit grave, ut in num. 221. 2. Quod sit fundamentum, & non leviter timeatur. 3. Quod qui minatur, possit minas exequi. 4.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

illam ad ducendam puellam, quam violavit,
 3. Si quis deprehensus in crimine cum filia,
 minis afficiatur, quod accusaretur, nisi eam
 ducat. 4. Si puniendo ob homicidium probatum
 promittatur impunitas, si ducat filiam,
 aut uxorem occisi; quia contrahenti non fit
 injuria, cum ipse dederit causam metus
 justè incutienti. Imò ipse cogitur ad id,
 quod facere tenebatur; ac proinde metus
 potius videtur esse ab intrinseco, cum ipse
 ejus dederit causam: *v. à num. 1800.*

QUÆRES.

4061 *Puella nobilis propria cymba tempestatis causa eversa, metu mortis contraxit per verba de presenti cum alio nauta, ut in ejus cymba reciperetur, an valide?*

Resp. valide, Ardekin tom. 2. pag. 286. n. 9. quia metus fuit ab intrinseco incutus.

SORDO

4062 **S**acer valide sumptus dirimit matrimonium post ipsum contractum, non solum ratione voti solemnisi castitatis Ordini sacro annexi, sed etiam ex lege Ecclesiastica, quæ inhabilem ad contrahendum reddit ipsum ordinatum in sacris, directè ratione Ordinis Sacri. Scotus in 4. dist. 27. q. un. lit. B. quia talis deputatur ministerio sacro, quod requirit munditiem mentis, & carnis; quod magis conformatur Concil. Trid. sess. 24. can. 7. Hinc Ordo sacer, est impedimentum distinctum à voto, plura videre potes apud Tancr. de matr. com. 2. tr. 7. disp. 25. ad 30. Tamb. tom. 2. lib. 7. cap. 3. §. 3.

4064 Utrumque solo jure Ecclesiastico dirimit. Nam votum solemnè non dirimit ex natura rei, quæ votum; alioquin votum simplex castitatis dirimeret; sed quæ solemnè; solemnitas autem est auctoritate Ecclesiæ in-

ducta. Bonifacius VIII *Leop. Unica de ma in 6.* & Gregor. XIII. in Bulla *Ascendente esse introduclam.* Item votum simplex castitatis solum capit esse dirimens per Bullam Greg. XIII. *Ascendente Domino,* nec non dirimebat.

4065 Matrimonio autem inito, antequam consumetur, potest conjux Religionem ingredi, quia matrimonium ratum dissolvitur per professionem Religiosam.

4066 Matrimonio tamen jam consummato nec licite, nec valide conjux sine expressa licentia alterius conjugis potest Religionem ingredi, & professio facta est nulla ut mortua uxore, non teneatur ad Religionem: Uxore autem vivente, tenetur illam regredi. Non potest tamen petere, nisi solum reddere debitum; quia emissio seminum, licet non obliget in vim profectum solemnem Religiosæ, ut potè quæ sit in judicium alterius conjugis, obligat in quantum potest, videlicet in vim simplicis voti castitatis; ac proinde est impeditus in petendo debiti, in quo non præjudicat conjugis, etiam ipsa post matrimonium potestatem voverit, & non petere debitum, si ea mortua, tenetur castitatem servare. *Quidam 3. Placet 12. de conversione impugnantium.*

4067 Quod si uterque conjux in Religionem profiteatur sine mutua licentia, valet utriusque professio, quia tunc per se non attenditur sibi mutuam licentiam debentem. *Pirhing viz. cit.*

4068 De alterius autem conjugis licentia & expressa licentia, licitum est per se Religionem ingredi, & professio est nulla. *Dixi per se;* quia per accidens potest esse licita, ut si habeat filios, quibus indiget, si sit gravatus debitis, &c.

4069 Et quia tunc matrimonium non diffinitur quo ad vinculum, sed quo ad usum, si quis professus uxorem etiam professam concubinet, non peccaret contra iustitiam, sed contra votum.

4070 Non potest tamen unus conjugum Religionem ingredi, nisi alter etiam Religionem ingrediatur, *cap. Cum sis, cap. Uxoratus, et reversi, conjugat.*

4071 Quod si alter velit in saeculo remanere, tres requiruntur conditiones. 1. Ut non sit superstes sit senex, videlicet sexagenarius annorum, si vit; quinquaginta, si mulier. In quo datur arbitrium Episcopo, ut considerata conjugum complexione, valetudine, robore, &c. possit in casibus particulis de senectute debita judicare. 2. Ut non sit suspectus de incontinentia. 3. Ut non sit votum castitatis, quod est votum simplex, nisi super ex consuetudine est necessarium, & licentia Episcopi.

4072 Quod si conjux, qui licentiam decessit, sit juvenis, & nolit Religionem ingredi, quatuor annis Novitatus egrediatur, sit senex, & nolit votum continentiae tenere, & alter conjux reperitur professus, professio est valida, & relictus in saeculo, si nolit, & ad sit periculum incontinentiae, tunc Episcopus jubere debet marito, ut ad uxorem revertatur, *cap. propositio, cap. ut.* Quiratione voti solemniter contracti, sine dispensatione Papae, reddere non potest, & uxore mortua, aut votum castitatis emittente, tenetur ad Religionem reverti.

4073 Si vero uxor relicta in saeculo castitatis reveret, non posset revocare conjugium professum, quia ratione voti castitatis

ne uter posset petere debitum. *Tamb. tom. 2. lib. 8. cap. 4. §. 1. v. n. 4292.*

DECLARATIO.

4074 **O**rdini sacro est annexum, non praecipuum (ut probabiliter tenent plures) sed votum solemne castitatis. *Fagnanus in lib. 5. cap. Tua listera, et. de Cler. per saltum promotis. Tamb. lib. 7. de Ord. cap. 3. §. 3. Gobat. tom. 1. ar. 8. casu. 20.* Ratio est primo, quia in pluribus textibus obligatio castitatis Ordini sacro annexa vocatur votum.

4075 Secundo, quia Ordinatus in sacris, si castitatem violet per actum pure internum, puta per delectationem morosam, aut desiderium (ut omnes fatentur) sacrilegè peccat; quod non esset verum, si ad eam teneretur ex solo praecipuo Ecclesiae; quia Ecclesia non praecipit actus pure internos.

4076 Hoc autem votum dicitur simpliciter, quatenus qui ordinatur, liberè suscipit Ordinem sacrum, cui est annexum votum castitatis; quod votum soli professioni est annexum essentialiter, ac ex sui natura, & est de ejus substantia, *cap. Cum ad Monasterium, de statu Monach. Ordini autem sacro est annexum solum extrinsecè ex praecipuo Ecclesiae, cap. Cum olim, de Cler. conjug. cap. A multis, de atate, & qualitate ordinandi.* Ratio verò impediendi dirimentis est annexa Ordini sacro pariter ex constitutione Ecclesiastica, non ex natura rei. *Scotus cit. & innuit Trident. sess. 24. can. 9. Si quis dixerit, Clericos in sacris Ordinibus constitutos, vel Regulares castitate solemniter professos, posse matrimonium contrahere, contractumque validum esse non obstante lege Ecclesiastica, vel voto, &c. anathema sit.*

EX DICTIS RESOLVES.

4077 Primum, quum etate debita scienter suscipit Ordinem sacrum cum expressa intentione nolendi se obligare voto castitatis, non ligatur voto; quia votum debet esse voluntarium; peccat tamen tam in Ordine susceptione, quam pro sequenti tempore contra preceptum Ecclesie obligans eum, qui liberè Ordinem sacrum suscipit, ad suscipiendam obligationem voti, & oneris Ordini annexi. At si nubat, invalidè nubit; quia Ordo sacer dirimit, & irritatio non dependet à voluntate propria, ut in voto, sed à lege Ecclesie.

4078 Si quando suscipit, ignoravit votum, non ligatur voto; quia votum est promisso deliberata, nec peccavit ob ignorantiam, sed si nubat, invalidè nubit; quia Ordo sacer dirimit, & iste, se velintu Ordine, debet voto se obligare. Quod si nolit, dispensationem petat ob ignorantiam; quæ tamen difficulter præsumitur, cum hodie vulgatum sit, Ordini sacro esse annexum votum, & preceptum Divini Officii.

4079 Secundò, adultus suscipiens Ordinem sacrum, non habens intentionem suscipiendi, invalidè susciperet ex defectu intentionis; unde posset nubere, & non teneretur ad castitatem, ac ad divinum Officium; adeoque fornicando non peccaret contra votum, sed sacrilege susciperet, nisi sic susciperet per violentiam, & coactionem. Itares se haberet quoad forum internum; quoad forum verò externum secundum externa procederetur.

4080 Tertio, qui per vim, & metum injustum, gravem cadentem in virum constantem, ab extrinseco ab alio homine inculsum, Ordini sacro suscipit, non tamen dis-

sentens, nec reclamans, validè suscipit Ordinem, & inde non potest nubere, nisi dispensationem; sed non ligatur voto, nec precepto divini Officii; quia ad suscipiendum validè suscipiendum sufficit voluntas simpliciter, quod stat cum metu gravitatum verò, & obligationem Officii dirimitur major libertas, nempe libertas electione, & plena, ut dictum est de votibus in n. 2360.

4081 Dices: qui ex metu invalidè suscipit professionem solomnem, probam non potest validè, & licitè nubere; igitur.

Resp. disparitatem esse, quia qui suscipit, invalidè proficitur ex lege Ecclesie, ut. qui Clerici vel Monachi, ut de vi metus causa sunt, requirunt ad suscipiendam professionem consentium planè. Qui verò sic Ordinem suscipit, validè suscipit, cum sufficiat consensus simpliciter, adeoque subditur irritationi matrimonii nisi sacro annexæ. Pirhing. tit. 11. §. 2.

4082 Hic autem, si post metum usu Ordinis permanere, teneatur ad castitatem & horas similiter: si metu coactum mel ordine usus est, non potest ad votum voto resilire; quia usus Ordinis est factus Ordinis.

4083 Quarto, infans, si ordinatur, non est, validè, etsi illicitè ordinatur. Si verò autem dissentiens, nec validè ordinatur, cum aliud sit non consentire, & aliud non dissentire; aut Pirhing.

4084 De tali infante specialiter de Ecclesia, ut postquam ad annos ad votum tatis sufficientes (de quibus modo) perterritus detur ei optio, ut si velit usui Ordinis suscipere, sed teneatur voto; quia per talem votum implicite votum castitatis committitur, possit nubere, sed ordine non potest. Tambur. de ordine cap. 3. §. 3.

QUERES L

4093 Qui post annos discretionis sed ante annos pubertatis, nempe ante annos quatuordecim, suscepit Ordinem sacrum, sciens annexum votum castitatis. An teneatur ad castitatem?

4094 Secunda pars probatur a Fagnano: Quia ante annos quatuordecim non potest quis, etiam si velit, se expresse adstringere ad votum continentiae, cap. 1. 20. q. 1. Ergo multo minus potest tacite per susceptionem Ordinis Sacri. Ita innoc. & Canoniste. Cujus rei ratio est, quia de voti essentia est, quod sit promissio deliberata, hoc est facta cum plena advertentia & cognitione materiae voti; quae perfecta cognitio materiae castitatis regulariter non habetur ante annos pubertatis; quia ante annos pubertatis vir non habet potentiam coeundi, nec inde potest matrimonium contrahere; adeoque ante annos pubertatis potest se ligare aliis votis, sed non potest regulariter se ligare voto continentiae, licet annos discretionis teneat, nisi malitia suppleat aetatem, ut plenam cognitionem materiae voti castitatis habeat; quia nemo potest renunciare ei, quod ignorat. Abbas apud Fagnanum cit. & per hoc soluta manet ratio P. Tamb.

4095 Dico 1. eum teneri ad castitatem, si post finem anni decimi suscepit susceptionem Ordinis antea tacite nupte, hoc est infra triduum reclamavit, si tacite tacuerit. Fagnanus cit. num. 42. & 73.

4096 Prima pars probatur solvendo rationem prime opinionis. Disparitas enim evidens. 1. Quia lex Trid. irritat professionem Religiosam ante annos sexdecim contractam; at non votum castitatis Ordini annexum. 2. Quia votum Ordini annexum solvens tollit gravamen castitatis; at professio Religiosa plura, & majora gravamina secum habet nempe ultra Castitatem, Obedientiam, Paupertatem, Clausuram, & religionis aspectus; & ideo majorem deliberationem expostulat. Professio Religiosa, quam solum votum

castitatis; adeoque Tridentinum requirit pro valida professione, quod sint elapsi duo anni pubertatis; quod non currit pro solo voto castitatis.

4097 Dico 1. eum teneri ad castitatem, si post finem anni decimi suscepit susceptionem Ordinis antea tacite nupte, hoc est infra triduum reclamavit, si tacite tacuerit. Fagnanus cit. num. 42. & 73.

4098 Hinc, qui post annos discretionis, sed ante pubertatem suscepit Ordinem Sacrum, sciens, ei esse votum continentiae annexum post Ordinis susceptionem tacuit, & post annos quatuordecim infra triduum etiam tacuit, licet ordinationem suam non

Pref. Enay, Ecclesiast. Tom. 1. LIII ratific.

ratificaverit, ligatur voto, nec potest nubere. Fagnanus *cit. num.* 74. non ex taciturnitate, sed ex perfe verantia consensus in ordinatione suscepta, qui licet non potuerit ligare ad castitatem in principio, ob ætatis defectum, ligat eo sublato per supervenientiam ætatis. Sicut votum Religionis, quod vir emittit vivente uxore, & ea contradicente, non ligat ea vivente, ligat verò uxoris impedimento sublato. Insuper ipsa non reclamatio, tempore quo poterat reclamare, censetur Ordinis suscepti ratificatio.

4095. E contra, si post Ordinem susceptum statim contradixit, & in contradictione perseveravit, post finem verò anni 14. Ordinationem nec approbavit, nec reprobavit, sed tacuit, non ligatur voto, & potest nubere. Fagnanus *cit. num.* 70. quia censetur in priori dissensu perdurasse; dissensus enim, sicut & consensus, non præsumitur mutatus, nisi probetur.

4096. Confirmatur ex *cap. Majores, §. fin. de Baptismo*, ubi dicitur: *Dormientes autem, & amentes, si priusquam amentes fuerint, aut dormirent, in contradictione persisterent, in eis intelligitur contradictiois propositum perdurare.* Et Glossa ibi in *cap. 1.* loquens de voto solemnè Religionis, ait: *Quia constat de protestatione voluntatis ab initio facta, adhuc præsumitur nolle.*

4097. Suadetur exemplo sponsalium, quæ ante usum rationis contracta sunt invalida ex defectu consensus, & per supervenientiam ætatis non convalescunt, nisi verbo, vel facto ratificentur, & non sufficit sola taciturnitas.

4098. Similiter matrimonium ante annos à Trid. requisitos metu contractum, sublato impedimento, non validatur sola taciturnitate, sed expresso consensu, vel copula affectu maritali habita.

QUÆRES II.

4099. *Infans ante usum rationis Ordinem sacrum, post septennium suscipit, nec dissentit, tacite, aut explicitè, tacuit, negativè se habendo; at, septem annis infra triduum reclamavit. An ligatur?*

4100. **R** Esp. non ligatur voto, *Extr. cit. num.* 52. Et probatur, quia licet suscipit Ordinem: Et tunc non potest ligari, ob defectum usus rationis. Sacramentum post septennium: Et neque ob defectum liberationis: *v. n.* 4054. Tertium post finem anni 14. Et tunc non se ligavit; quia contradixit, & ita nullo tempore ligavit.

4101. Non obstat character inordinatus, quia votum est Ordini annexum, et constitutione Ecclesie, ut in *nu.* 4064. *§. 4.* Ecclesia non potest invitum ad votum nentis obligare, *cap. integritas, §. 2. q. 1. De his, Quibus autem voluntas propria interrogacionis tempore desiderium non persuserit concessam ab Episcopo deponere non possumus.*

4102. Difficultas major est: *An si post etiam post finem anni 14. tacuit, negativè se habendo?*

Ectem hunc non ligatur voto, docet Fagnanus *cit. nu.* 55. *Quoniam ex sola taciturnitate (ait ille) in materia tam gravis, & judiciali non inducitur obligatio, L. non in princ. §. 1. Filius familias, §. 1. de procurat.*

4103. Nec obstat (subdit) iura tractatum, *cap. Diaconus 27. dist. cap. 1. de Proc. 2. q. 7.* quæ probant, taciturnitatem pro consensu; quia procedunt, quando taciturnitate concurrat actus positivus

Diaco-
natus ille protestatus fuerat se vellematrimonium contrahere, nec posse in castitate permanere; postea ordinem Diaconatus accepit, & quavis in ordinatione tacuerit, matrimonium postea contrahere non potest, quia facta ipso à protestatione recessit.

Atque ita præter taciturnitatem ibi interdictus actus positivus susceptionis Ordinis Sacri, cui votum continentia: est annexum; qui non potest liberè recipere alterum connexorum, sed tenet ad alterum connexorum se obligatum. Abbas in cap. Cum in cunctis, &c. Ita sequitur.

4104. Uterius suadet exemplo: Si quis accipiat, & legat epistolam, in qua continentur eum debere centum, & non contrahat, censetur debitum confiteri; quia cum acceptatione concurrat actus positivus receptionis, & lectionis litterarum ejus debitum confitetur.

4105. Quando igitur actus positivus non procedit, taciturnitas solum in favorabilem habetur pro consensu, ex Reg. 6. Quis non, minime in præjudicialibus. Bald. cons. 197, quia sicut in favorabilibus facilius quis consentit, ita in præjudicialibus facilius dissentit.

A M E N S

4106. Valide, & si illicite, pariter ordinatur, ut in tomo tertio, num. 18. & de respectivè juxta dicta discurrere.

9. L I G A M E N

4107. Est vinculum viri cum uxore post contractum matrimonium legitimum, sive consummatum, sive tantummodo ratum. Durumt quamdiu durat, ita ut non possit aliam ducere, nisi sit mortuus de morte conjugis. Quod si po-

stea ille compareat, teneatur alia comparere, dimisso posteriori conjugio, cum quo bona fide habitavit, ad priorem redire.

Ligamen dicitur jure divino, & naturali. Trid. sess. 24. can. 2. Unde Sancti Patres, qui plures habuerunt uxores, ex divina dispensatione habuerunt.

4108. Qui sine morali certitudine, & sufficienti probatione de morte conjugis, ad secundas nuptias transit, illicite, sed valide contraxit; si reverà, quando contraxit, prior conjugus erat mortuus, ex cap. dominus, de secundis nuptiis; quia reverà tunc non erat ligamen.

4109. Ad vitandum delictum Polygamia: sunt adhibenda diligentia: pro libertate contrahere volentium; adeoque sunt præmittenda denunciationes, de quibus à num. 3969.

4110. Si alter ex sponsis sit extraneus, non est admittendus, nisi suam libertatem probet per attestaciones à proprio Episcopo, vel Vicario Generali subscriptas, & sigillatas. Sufficit autem assententia Parochi loci, de licentia tamen Ordinarii. In Italia adest instructio S. Congr. quæ in Cancellariis Episcopalis reperitur.

4111. Turca plures habens uxores, si convertatur ad fidem, obligatur tenere primam, & demittere reliquas; quia solum primum matrimonium est validum; si prima velit cum conjugio fideli habitare sine injuria Creatoris, ut in n. 4052. Aliàs potest ad sui libitum, prima dimissa, unam ex aliis tenere, sed cum ea debet de novo contrahere, ob invaliditatem matrimonii prioris.

4112. Si maritus mortuus resurgat, mulier, etiam si sit libera, non tenetur ad illum redire; imò non potest sine novo contractu; quia ex Div. Paulo 1. ad Cor. 7. Mulier alligata est legi, quanto tempore vir ejus vivit

L III 2.

Quod

Quod si dormierit vir eius, liberata est, cui vult nubat.

Plura de mortuo resuscitato resolvit Mendo in epist. in appendice, quæ tamen ex dictis propriis in locis patent.

10. HONESTAS

4113 **P**ublica honestas est propinquitas jure Ecclesiastico oriens ex sponsalibus, aut ex matrimonio rato, & describitur, quod sic publica decentia, & morum honestas, ut matrimonium impediatur inter personas sic factas propinquas. Ex sponsalibus validis dirimit inter sponsam, & consanguineos sponsæ, & de converso solum usque ad primum gradum. Trid. sess. 24. c. 3. Non oritur ex sponsalibus invalidis. Trid. cit. Ex matrimonio verò rato dirimit usque ad quartum gradum: v. num. 49: 9.

4114 Ex matrimoniorato, & non consummato, non oritur affinitas, sed publica honestas; nam affinitas oritur ex sola copula.

4115 Ex sponsalibus validis, si postea mutuo consensu sponfortum dissolvantur, adhuc remanet publica honestas; ratio est 1. Quia publica honestas ex Trident. oritur ex sponsalibus validè contractis, licet autem postea mutuo consensu dissolvantur, verum est, quod sponsalia fuerint validè contracta, 2. Quia si post sponsalia fuerint validè contracta, igno si post matrimonium ratum intra bimestre alter ex sponsis, aut conjugibus ingrediat Religionem, & profiteatur, dissolvuntur sponsalia, & matrimonium; & tamen remanet publica honestas. 3. Nostram resolutionem firmat Decr. S. Congr. Conc. approbatum ab Alex. VII. & 6. Julii 1658.

4116 Ex sponsalibus conditionatis oritur publica honestas conditione adimpleta, non prius, quia tunc, & non prius sunt valida, Clericatus cap. 13: num. 76. Qui tria quæ sita resolvit, ut sequitur

4117 **Q**uer. 1. An præfatum publicum, ne sitatis impedimentum contrahatur, monio rato, sed invalido? Resp. Causa, distinctione, quæ a mente est valde manifesta. Vel invaliditas provenit ex defectu

sensus, puta ob errorem in personam, per vim, & metum; & in hoc casu impedimentum publice honestatis non

est: vel invaliditas provenit ex quocumque alio impedimento, vel defectu

in hoc casu oritur. Tamb. qui aliter dicit, gat d. lib. 8. de matr. tr. 1. de impedim.

3. num. 1. 2. 3. ubi advertitur, quod si matrimonium sit nullum ex defectu

consensus ob non debitam æritatem, in casu non oritur impedimentum

honestatis ex matrimonio rato sed non ex sponsalibus; quia licet matrimonium non valeat, valent sponsalia; quod

petit idem Tamb. d. lib. 8. tr. 3. de spons. lib. cap. 2.

4118 **Q**uer. 2. An ex matrimonio rato sub conditione de futuro, hoc impedimentum resultet? Resp. Non resultat, si conditio non compleatur; resultat, si completa. Tamb. d. lib. 8. tr. 1. cap. 3. num. 5.

4119 **Q**uer. 3. An conditio contracta super matrimonio apposta, impedimentum resultans dirimat usque ad primum gradum, tanquam à solis sponsalibus

veniens, vel dirimat usque ad quartum gradum, quæ à matrimonio proficiscens? Est hinc inde opiniones Doctorum

magis probabilem reputari, quod dirimat solum usque ad primum gradum, &

beatatur tanquam proveniens à sponsalibus, sed quia matrimonium contractum conditione de futuro, videtur habere

sponsalium; nam conditio adimpleta adhuc opus est consensu ad proficiendum

matrimonium. Tamb. det. §. 3. n. 6. & d. 1. §. 4. n. 11. ubi ait, utramq; opinio nem esse probabilem.

II. AFFINITAS.

410 **E**st propinquitas personarum orta ex carnali copula, sive licita, sive illicita. Affinitas orta ex copula licita, se extendit usque ad quartum gradum; copula vero illicita solum usque ad secundum.

411 **C**ontrahitur solum ab uno extremo copula cum consanguineis alterius ex copula minime à consanguineis utriusque consanguineis alterius, quia affinitas parit affinitatem. Unde Petrus, qui nupsit cum Berta, non potest, etiam cum Berta, valide nubere cum sorore Berte, si frater Petri potest valide nubere cum sorore Berte: hinc est, quod duo fratres valde possint duas sorores ducere.

412 **G**radus affinitatis desumuntur ex gradibus consanguinitatis: v. n. 413.

413 **A**ffinitas non oritur ex quacumque copula, sed solum ex copula consummata cum ratione feminis intra vas naturale mulie-

414 **Q**uod si viro seminante, mulier non seminat, hæc probabilis sit opinio, quod non oritur affinitas, Tamb. & Clericus c. 133. Probabile est, quod oriatur, juxta opinionem, quod mulier passive se habeat ad generationem; & quamvis probabilius sit, si se habeat active, quantum tamen ad impedimentum affinitatis, est in praxi tenenda opinio affirmativa, ad vitanda incommoda, quæ aliis sequi possent; quia viri status est constans, & apprensus, minime mulieris.

414 **C**opula consummata facta per vim, quævis non afferat patienti per-

nam non petendi debitum, cum pœna supponat culpam; parit tamen affinitatem, quia affinitas non est pœna, sed propinquitas, quæ semper infurgit ex copula consummata; sicut etiam infurgit, si copula fiat cum ignorantia juris.

QUÆRES I.

415 **P**etrus contraxit sponsalia cum Rosa, postea habuit rem cum Catharina matre Rosa. An possit nubere cum Rosa, cum qua sponsalia contraxit.

Resp. non posse; quia ob copulam habitam cum Catharina matre Rosa, orta est affinitas inter ipsum Petrum, & Rosam; quæ affinitas orta ex copula illicita se extendit usque ad secundum gradum, & sic se extendit inter ipsum Petrum, & Rosam, quæ est in primo gradu conjuncta cum Catharina ejus matre: Et impedimentum dirimens superveniens dirimit sponsalia, ex n. 3939.

416 **P**etes. 1. An saltem possit contrahere matrimonium cum ipsa Catharina matre Rosa.

Resp. neque posse; quia ex sponsalibus validis initis cum Rosa, orta est publica honestas inter Petrum, & Catharinam matrem Rosa, quæ est in primo gradu, & dirimit matrimonium.

417 **P**etes. 2. An dicitur Petrus possit matrimonium contrahere cum Margarita consobrina Rosa?

Resp. posse, si Margarita non sit in secundo gradu consanguinitatis conjuncta cum Catharina matre Rosa, qualis est, si sit consobrina secunda. Ratio est, quia ex una parte Margarita consobrina Rosa, non est in primo gradu conjuncta cum Rosa, & publica honestas ex sponsalibus non se extendit ultra primum gradum. Ex alia parte si ut supponimus non est in primo, aut secundo gradu conjuncta cum Catharina, sed in tertio, aut quarto, & affinitas ex copula illicita non se

extendit ultra secundum gradum; adeoque Petrus nullum habet impedimentum dirimens publicæ honestatis, aut affinitatis cum Margarita, atque inde potest cum ea matrimonium contrahere.

4128 Si verò Margarita sit consobrina prima Catharina, ac proinde in secundo gradu illi conjuncta, non potest Petrus cum Margarita contrahere; quia est illi affinis in secundo gradu, ob copulam illicitam habitam cum Catharina.

QUÆRES II.

4129 *An Infideles, qui cum affinitate, etiam in primo gradu linea recta orta ex copula conjugali matrimonium contraxerunt, separari debeant, si convertantur ad fidem; an verò matrimonium sit validum?*

Resp. est validum, quia affinitas, est consurgat jure naturali ex copula licita, quatenus per eam vir, & mulier fiunt una caro, non dirimit tamen jure naturali, sed Ecclesiastico. Et universaliter matrimonia infidelium inita servatis conditionibus juris naturæ, & juris divini, non servatis solum conditionibus jure Ecclesiastico præscriptis, si ipsi infideles postea convertantur ad fidem, remanent valida; imò nulla solemnitate indigent; quia infideles non subjacent legibus Ecclesiæ: v. num. 3147.

QUÆRES III.

4130 *Duo Turca, qui invalide matrimonium contraxerunt, contra legem humanam à suo Principe infideli sub clausula irritante editam, Paenitentium ducti, & ad fidem converti, volentes renovare matrimonium concordantur, quod dum erant infideles, & in sua patria, vir cognoverit consanguineam suæ uxoris. An indigeant dispensatione super impedimento affinitatis?*

Resp. cum distinctione; vel vir habuerat rem cum consanguinea suæ uxoris, ver-

gr. cum ejus sorore, per copulam illicitam quatenus erat sua uxor, & quia mortuus duxit: Vel habuerat rem cum consanguinea per copulam illicitam:

Si primum, tenentur petere dispensationem; quia licet impedimentum non sit, nisi ex jure Ecclesiastico, & consequenter non liget infideles, durante infidelitatis; affinitas tamen jure naturali ex copula licita, quia per copulam licitam conjugales fiunt una caro, ex qua attenditur consanguinitas quatenus in matrimonio conjuge, & è converso; unde aliam Turcum debeant revalidare matrimonium invalidum, in statu, quo sunt fideles, quatenus Ecclesiæ, sit, quod cum vel è reperiuntur affines, vel è reperiuntur impedim. momento tempore fidelitatis, & non momento novo superveniente, ex affinitate contracta tempore infidelitatis contracta.

Si secundum, non egent dispensatione quia non sunt affines; nam ex copula licita non oritur affinitas jure naturali; quatenus potius ex ea oriuntur odia, & inimicitiam quam amicitiam, & attenditur consanguinitas, sed jure Ecclesiastico; & copula illicita supponitur facta tempore infidelitatis, quo non erant subditi Ecclesiæ sequitur, quod adveniente fidei tenentur, non reperiantur affines, ac proinde non impediti, ut dispensatione egent. Tom. 2. de matr. lib. 7. disp. 65. §. 6. Tom. 2. pag. 100. §. 2. num. 1.

QUÆRES IV.

4131 *Corum est, quod si moriatur Francisca Pauli, per se veret in Paulo affinitas in primis gradibus. Francisca consanguineis natis in primis gradibus. Francisca, quia cap. Featernitas, quod est 10. affinitas semel orta perpetua manet. Ex hoc certo quaeritur: An si post mortem Francisca nascatur ex eius sorore, sit ne affinis in secundo gradu Paulo, ut à seorsum, & Paulum nequeat validum matrimonium contrahere.*

4132 *Sup. affirmativè, Tamb. tom. 2. lib. 8. tr. 1. c. 12. §. 1. n. 7. Ratio est, quia affinitas contrahitur juxta consanguinitatem, ita ut ex parte 4. dist. 41. q. un. lit. B. quoto gradu consanguinitatis est quis conjunctus, vel ab uno ex extremis copulæ, toto gradu affinitatis est conjunctus, vel distat ab altero extremo copulæ; sed nata ex sorore Francisca, sicut Francisca mortua, est verè consanguinea in 2. gradu cum Francisca adhuc mortua, quæ est verè affinis in 2. gradu cum Paulo, ita est alterum extremum copulæ; hinc affinitas non solum extenditur ad consanguinitatis vivente uxore, sed etiam natos ea uxore.*

II. IMPOTENTIA

4133 *Coendi, seu perficiendi copulam, non impotentia generandi, matrimonium dirimit. Scotus in 4. dist. 31. q. un. c. 7. Adiectum: Quia obligatio non est absoluta, sed sub conditione, si eorum, ad q. tanter suscipiendum, &c. Et matrimonium est bitantum, ut in rebus, non autem ut in officio.*

4134 *Hic steriles, & senes validè contrahunt, modo sint apti ad copulam; & tunc matrimonium est in remedium concupiscentiæ, qui est finis secundarius, & minus principalis, ob quem etiam fuit institutum, juxta dictum Pauli: Melius est nubere, quàm viri.*

centiæ, qui est finis secundarius, & minus principalis, ob quem etiam fuit institutum, juxta dictum Pauli: Melius est nubere, quàm viri.

4134 *Matrimonium verò Eunuchorum, qui utroque teste carent, est nullum, non ob impotentiam generandi, sed ob impotentiam coeundi; copula enim fieri debet per transfusionem veri feminis, vero autem semine carent Eunuchi, cum emittant humore quemdam aquosum specie distinctum à semine.*

4135 *Hinc impotentia coendi in tribus consistit, & in uno illorum dirimit. 1. Impotentia ad penetrandum vas. 2. Ad emittendum verum semen. 3. Si verum sit semen, sed adsit impotentia ad emittendum illud intra vas; unde non sufficit potentia ad emittendum extra vas, seu in ore valis.*

4136 *Impotentia, ut dirimat: Primò, debet esse antecedens matrimonium; non sufficit, si sit consequens matrimonium, etiam solum tatum, antequàm sit consummatum.*

4137 *Secundò, debet esse perpetua, ita ut nulla arte possit tolli. Si perpetuitas sit certa, ut si vir habeat virilicæ sicca, aut amputata; vel si mulier sit adeo arcta, ut nullo remedio, nec incisione possit fieri apta, potest matrimonium statim pronounciari nullum à Judice Ecclesiastico.*

4138 *In dubio perpetuitatis conceditur ab Ecclesia triennium ad experiendum bonam fidem; quo elapso sine fructu, matrimonium declarari potest invalidum, & dissolvi: v. n. 4315. & 4316.*

4139 *Tertiò, D. Thom. de sacr. matr. q. 52. art. 1. apud Gonet in manuali ro. 6. pag. 363. docet, quod impotentia ut dirimat debet esse ignorata, his verbis:*

[In matrimonii contractu obligatur unus conjugum, alteri ad debitum reddendum; ideo si ille, qui se obligat, est impotens ad solvendum,

vendum, ignorantia hujus impotentiae in eo, cui sit obligatio, tollit contractum: Sicut autem per impotentiam coeundi efficitur aliquis impotens ad solvendum debitum, ut omnino non possit solvere, ita per servitutem, ut liberè debitum reddere non possit; & ideo sicut impotentia coeundi ignorata impedit matrimonium, non autem si sciatur, ita conditio servitutis matrimonium impedit.]

4140 Præmissa impotentia dirimit jure naturæ, si sit ex parte viri, si sit ex parte feminae, si sit absoluta, si sit respectiva respectu scilicet hujus viri, & hujus feminae, taliter quod dissoluto inter hos matrimonio, possint cum aliis matrimonium contrahere.

4141 Insuper dirimit, si sit orta ab intrinseco, & vitio naturæ, si sit ab extrinseco vitio artis, aut diabolici in casu malefici adhiberi debent remedia tam naturalia, quam spiritualia: quæ si non prosint, impotentia censetur perpetua, & matrimonium dissolvendum per Judicis sententiam, ex c. *Laudabilem, de frigidis, & maleficiatis*.

4142 Conjux arcta, si per incisionem possit fieri apta, non teneri pati incisionem; unde ejus impotentia censetur perpetua; tenent. Clericus c. 13. n. 95. Diana par. 11. r. 5. resolut. 11. & alii apud ipsos. Sed rectius Sanchez lib. 7. disp. 93. nu. 32. docet, quod teneatur pati incisionem cum gravi dolore, sed non cum periculo vite, aut gravis morbi.

MATRIMONIUM IMPUBERIS

4143 **E**st Jure Canonico invalidum, nisi malitia suppleat ætatem ex c. *Attestationes* 10. Cod. de illis 9. tit. de desponsat. impuber.

Defectus autem ætatis matrimonium invalidat, minime ratione impotentiae, quia

hæc in impuberibus est temporaria, hæc defectu consensus, ob quem sicut in Canonico Trid. ad validam professionem religiosam exposcit tam in viris, quam in mulieribus ætatem annorum sexdecim exarummittit Jus Canonicum n. 4143, retinens validum matrimonium de præterito tempore in viro ætatem 14. annorum, & in femina annorum expletorum, nisi malitia suppleat ætatem.

4144 Malitia suppleans ætatem consistit in maturitate judicii sufficientis ad discernendum, & se obligandum in contractu legitimo, & indissolubili matrimonio, & intentione ad copulam, de qua in n. 4143. Malitia autem malitia suppleans ætatem respicitur in judicio, & arbitrio Ordinarii, qui potest ad copulam colligere potest, vel excludi quatenus impubes cum alio copulatus sit; vel ex corporis dispositione, aut impunitate ad annos pubertatis.

4145 Quæclusa malitia, matrimonium impuberum, seu verba de presenti inter puberes ad matrimonium apta, ex canonico habent vim sponsalium, quatenus impubes, supposito usu rationis, tamen apti ad contractum, verba valere debent quantum possunt; & quia ex Jure Canonico prohibentur valere, ut matrimonium presentis valere debent, ut sponsalia.

Unde matrimonium impuberis dissolvitur ex gravi causa, & cum licentia Episcopi.

4146 Quod si postea compertum fuerit scopum errasse in danda licentia, licet probanda malitia ætatem suppleat, quatenus impubes repertus est inhabilis ad contractum, tunc ex Jure Canonico validum est matrimonium; nam Ecclesia supposito defectu licentia Episcopi judicat inhabilitatem esse temporalem, ac proinde dissolvitur potestur complementum pubertatis.

13. PRÆSENTIA PAROCHI,
ET DUPLICIS TESTIS

4150 **S**i desit, ubi Trid. est receptum, matrimonium est nullum, etiam si qui contrahere debet, sit in articulo mortis. Matrimonium coram facie Ecclesie celebratum dicitur, quod celebratur coram parochio, & testibus.

4151 [Ubi Decretum Concilii non est publicatum, valere matrimonia contracta absque observantia formæ à Concilio præscriptæ] declaravit S. Congreg. Conc. 19. Januarii 1605. apud Tamb. *de matr. lib. 2. tr. 6. c. 2. §. 3. num. 10.*

4152 Ubi est publicatum, vel aliquo tempore in Parochia tanquam Decretum Concilii observatum, nullus tamen Parochus reperitur, sed Ecclesia Parochialis omnino vacet tam parochio, quam Episcopo, & Capitulo valentibus alium delegare; quod contingere potest causa persecutionis ab infidelibus illata; tunc [matrimonium valere absque præsentia Parochi, servatâ tamen in eo, in quo potest, formâ Concilii, id est adhibitis saltem duobus testibus] declaravit eadem S. Congreg. Conc. 19. Januarii 1605, apud Tamb. *cit.*

4153 Qui ne contrahant coram Parochio, transeunt ad loca hæreticorum, ubi non sunt Parochi, & ibi more loci sine Parochio contrahunt, valide contrahunt, si transferunt animo mutandi domicilium; invalide verò, si secus, sed animo revertendi. Ita Clericatus *cap. 13. num. 124.* cum Tamb. & de Lugo, ex Brevi Urb. VIII.

4154 Si loco, ubi non est publicatum Concilium, veniant ad locum, ubi est publicatum, invalide contrahunt sine Parochio, & testibus.

Si hoc elapso, adhuc reperiantur inhabiles, tunc expectari debet completissima pueritatis ætas, quæ in viris est annus 18, in feminis 14. Et si neque hoc tempore habiles reperiantur, tunc utique rationabilis dubitatio est, an inhabilitas sit perpetua, adedque habenda est triennis experientia, ut in *n. 4148.* Tamb. *de matr. lib. 2. tr. 1. cap. 13. §. 2. num. 16.*

4147 Similita supplens ætatem sit certum, si impubes sine licentia Episcopi, & gratia contrahat matrimonium, peccat mortaliter, sed valide contrahit. Tamb. *cit.* valide tamen contrahit, si non sit certum, si supplens ætatem, ut in *n. 4144.*

HERMAPHRODITUS

SEXUM scilicet virilem simul habens, & femineum. 1. Si in utroque sit potens, valide contrahere non potest. 2. Si inequaliter participet, contrahere debet secundum sexum, qui prævalet. 3. Si equaliter utrumque participet, & legum utrumque sit æque potens, debet ipse eligere, & secum ad unum illum contrahere, quæ electo, maxime eo matrimonio dicitur, peccabit mortaliter, si alio sexu utatur. Tamb. *tom. 2. pag. 103.*

4149 Quod si nupserit ut femina, & postea te in penis protum pat in virum, tunc non sit potens uti sexu femineo, matrimonium est, & fuit ab initio nullum, quia in quo contraxit, non erat perpetuus; non iam latebat sexus virilis. Pari ratione, si fuerit monialis professâ, professio est nulla, & est in Monasterio educenda; non tenetur tamen ingredi Religionem virorum; quæ ipsius intentio non fuit, nisi ingredi Monasterium Monialium, & ibi proficere. Port. *lib. Reg. ver. Professio in sine.*

Clericatus est; quia tale jus assistendi est actus jurisdictionis, seu qualitas à Parochiali proveniens; adeoque per clericum non aufertur. Ratio secundi; quia beneficium vacant; adeoque non potest Parochus, S. Congr. apud Fagnanum in cap. Ad abolendum 38. de heres.

4166 Peccat mortaliter, aut venialiter, nisi opinionum varietatem; Parochus, si contra verba Ritualis: Ego conjungo vos in matrimonio in nomine Patris, &c. sed non volubat matrimonium, quia hæc verba continent de essentia; non habent enim rationem formæ, ut ex num. 3652. sed solum declarant matrimonium legitime contractum, ut sic sensus: Ego declaro vos contraxisse legitimum matrimonium.

4167 Lex quo infert Tamb. lib. 8. de matrimoniall. 6. cap. 2. §. 4. num. 5. quod si consentientes non interrogati, ex se satis exprimit consensum, possit Parochus interrogatum circa consensum omittere; quia esset superfluum.

4168 Semper autem sub mortali tenetur Parochus in suo libro Parochiali matrimonia celebrata notare.

4169 Clericatus est. qui quatuor quæstiones necessarias ex Tamb. proponit, & resolvit sequitur.

QUÆRES I

4169 An nomine Parochi in hac materia tenet solus Parochus, id est Sacerdos investitus beneficio?

R. Ep. appellatione Parochi venire, ultra Sacerdotem in beneficio Curato deputatum, etiam Episcopum in tota Diocesi, ac ejus Vicarium Generalem, nec non Vicarium Capitalem Sede Episcopali vacante: item Cardinales in suo titulo; Lega-

„cum à Latere in Legationibus suæ Provincie; „ Archiepiscopum in visitatione Diocesium „ suorum suffraganeorum, vel ubi fuit ad eum „ à sententia Episcopi appellatum; Summum „ Pontificem in toto orbe. Sanchez de matr. „ disp. 7. nu. 10. Pontius lib. 5. cap. 10. & Tambur. ubi sup. cap. 2. §. 5. num. 1. ubi id extendit etiam ad Abbates habentes jurisdictionem quasi Episcopalem; si tamen sint in Abbatia instituti, non autem si tantum in commendam habeant, Diana par. 11. tr. 3. ref. 35.

QUÆRES II.

4170 Si Parochus dedisset licentiam alicui Sacerdoti, ut assisteret matrimonio, sed ipse nesciret, datam esse sibi licentiam, & nihilominus assisteret, esset ne matrimonium validum?

R. Ep. distinguendo; vel ipse assistens i-lerat ad petendam licentiam, & ea obtenta, antequam sibi notificaretur, assisteret peccaret quidem exponendo se periculo nullitatis, at valide assisteret, quia concessio gratia incipit valere à puncto concessionis factæ oratori petenti, & acceptanti. At si nullo petente fuisset licentia data ultro per ipsum Parochum; matrimonium est nullum, quia cum à nullo dicta licentia sit acceptata, nullum parit effectum. Castropal. disp. 2. de spons. puell. 23. num. 6. Dian. par. 11. tr. 3. ref. 32. & est textus in cap. Si tibi absenti, de præbend. in 6. Tambur. disp. lib. 8. tract. 6. cap. 2. §. 5. num. 7.

QUÆRES III.

4171 Quomodo cognoscatur, an quis sit de Parochia, ad effectum contrahendi valide matrimonium coram proprio Parocho;

R. Ep. esse distinguenda quatuor genera habitantium. Primum est eorum qui

M m m m 2

» qui fixum habent domicilium per totum
 » annum in parochia. Secundum est illo-
 » rum, qui habitant pro majori parte anni
 » tantum, sicut Scholares Patavii, velligian-
 » tes Venetiis. Tertium illorum, qui per
 » paucos dies occasione solatii, aut recrea-
 » tionis. Quartum illorum, qui vagi sunt,
 » & nullibi morantur, ut sunt comici, & cir-
 » culatori. Modò, personæ primi, & se-
 » cundi generis, absque dubio contrahunt eo-
 » ram Parochia, in cujus Parochia morantur.
 » Secus est de illis tertii generis, quia non
 » dicuntur habere domicilium ibi, ubi ex te-
 » nere morantur. Personæ quarti generis
 » censentur de Parochia, ubi se firman-
 » quamvis citò discessuri. Barbof. in Collect.
 » DD. ad Conc. Trid. sess. 24. cap. 7. Tambur.
 » dist. cap. 2. §. 5. num. 10. & 12. ubi tamen
 » num. 13. advertit, non debere Parochum
 » matrimonii, vagorum assistere, nisi priùs
 » exhibeant licentiam Ordinarii, & atte-
 » stationem libertatis eorundem ad tradi-
 » ta per Conc. Trident. sess. 24. cap. 7. de refor-
 » matum.

QUÆRES IV.

4172. Si sponsi sint diversarum Civitatum
 & faciant mandatum procura duobus amicis
 in alia Civitate commorantibus, ut eorum no-
 mine matrimonium contrahant: An Parochus
 Procuratorum fuerit verus Parochus, & pot-
 erit valde assistere matrimonio?
 R Esp. hunc casum non inveniri apud
 Doctores discussum; ut notat Tam-
 bur. dist. lib. 8. ar. ult. §. cap. 2. §. 6. num. 23.
 ubi doctè equidem sic distinguit: vel unus
 » sponsus tantum est absens, & ejus loco
 » deputatur Procurator; & tunc matrimo-
 » nium poterit celebrari coram Parocho
 » sponsi presentis cum interventu Procu-
 » ratoris pro sponso absente, at si ambo

» sponsi absint, & uterque eorum fuerit
 » Procuratorem ad contrahendum, quod lo-
 » curatores stent in alia Civitate, & Parochus
 » illorum Procuratorum nequaquam poterit
 » valde assistere matrimonio per eorum
 » ratorio nomine contrahendo, quia non
 » illorum est Parochus sponforum, & non
 » esse erit, ut parochus sponforum, & non
 » facultatem Parochi Procuratorum, & non
 » di prædicto matrimonio quod non est
 » que difficile, neque grave, quia debet
 » etiam ipsi sponsi mittere attestaciones
 » libertatis. Ita Tamb. ubi supra dist. 10.

QUÆRES V

4173. Quid dicendum de Regularibus qui
 administrationem Sacramentorum?
 R Esp. Regularis, qui sine Parochi licen-
 tia præsumunt Clericis, aut laicis
 mentum extremae Unditionis, vel Sacramen-
 ministrare, aut Matrimonia solemniter con-
 dicere, incurrere Excommunicationem
 pe reservatam; ex Clement. lib. 7. ca. 1.
 cap. 1. Excusat autem ignorantia, quæ
 censura est contra præsumentes: 2. 100.
 4332. §. 3979.

Quid de Extrema Unditione, & Viatico
 quoad commensales, hospites, senes, &c.
 &c. Quidque in extrema necessitate in articulo
 mortis, &c. Vide cons. 33. P. V. admodum
 » scabilem 13. Febr. 1307. an Bullar. Gregor.
 » Pauli III. licet debuit 28. Octobris 1547.
 Bullar. Passer. tom. 2. q. 187. ar. 2. n. 94.
 qual. 404. & 405. Gabriel. à S. Vinc. de
 » p. 2. ar. 4. ref. 170. & Bord. ref. 2. 208. 21.
 Tert. cons. Pauli III. & Leonis IX.

Postrelatos Pontifices, & Doctores
 » non prius videndos, videri potest Matrimonium
 » Officiali curie tom. 2. pag. 207. Quoad Sa-
 » cramentum Pœnitentiæ fusc dictum est alibi.

DUO TESTES

Debent esse presentes, ut in 4159. & 4160. & unum intervenire oportet, dum actu consensus praestatur, ita ut sufficiat, si unus audiat consensum viri alter mulieris.

4175 Una sola qualitas est necessaria in testibus, nempe usus rationis, unde qualibet persona cujuslibet conditionis, aut status, vir, mulier, cognata, infamis excommunicata, infidelis, &c. & cujuslibet aetatis, dummodo usus rationis habeat, est testis habilis quoad matrimonium contrahendum; quia Trid. cir. 1. excipit pro teste.

4176 Testificandum autem super nullitate matrimonii non sufficiunt, sed requiruntur tres summi exceptione majores, c. 1. de Conjug. rapt.

14. RAPTUS MULIERIS

4176 Dicitur Matrimonium, ita ut Raptor non possit raptam ducere, quam non tenet in potestate raptoris; bene vero, quando fuerit à raptore separata, & polita in futuro, si tunc illa libere consentiat: sed non tunc raptor, & omnes illi, qui consensum, auxilium, & favorem praebuerunt, sunt excommunicati, ex Trid. sess. 24. de Matrim. c. 6. Ad raptum autem requiruntur tria.

4177 Sufficit, 1. Si violentia inferatur ipsi mulieri in principio, licet postea copuletur. Non sufficit autem, si in principio raptus non fuerit. 2. Sufficit, quod sit raptus femina, quae nunc est attendendum, quo violentia inferatur, 2. Sufficit, quod sit raptus femina, quae nunc est attendendum, quo violentia inferatur, sive viri, raptus primi, quia Trid. c. 1. de Matrim. c. 6. & impedimentum libera-

sis matrimonii, quod habetur, etiam si mulier inhoneste rapiatur. Ratio secunda, quia lex est poenalis, adeoque loquatur de viro raptore, non debet extendi ad mulierem rapticem, ita Fenechi.

CAPUT VI.

De dispensationibus.

4178 Dispensatio est juris alicujus relaxationis. Unde non potest fieri sine rationabili causa.

4179 Dispensatio data sine causa à superiore, est valida, sed illicita; data vero ab inferiori in lege superioris, est etiam invalida; ut pariter dictum est de voto. In utroque casu dispensantes peccare mortaliter, docent antiqui, venialiter moderni apud Dianam part. 3. r. 3. res. 6. Clericatus c. 136. n. 1.

4180 Causae, ob quas solet Pontifex in impedimentis matrimonii dispensare, sunt praecipue septem.

Primo, angustia loci, ob quam non inveniat sibi parem, quam sint ibi pares.

4181 Secundo, paupertas seu incompetencia dotis, ob quam non possit extra cognatos inveniri conjugium.

Non obstante spe futurae successione ab intestato, aut legati, si non habeat mulier parentes divites, qui teneantur, & cogi possunt ad eam dotandam. Si mulier sit deformis, & hac de causa cum ea dote non possit nubere extra cognatos, censetur pauper; sed id debet exprimi.

4182 Tertio, grave periculum litis, aut inimicitia.

4184 Quarto, etas feminae excedens: puta si annum 24. excedat, ne innaupta remaneat.

4183 Quinto, conservatio familiae illustri. Et in Ecclesia benemerata. Nobilitas est desumenda à patre, non tantum à matre.